

Marko PETRAK – Frane STANIČIĆ, **Katolička crkva, vjerske zajednice i hrvatski pravni sustav**, Informator, Zagreb, 2020., 383 str.

U izdanju Informatora krajem 2020. godine izašla je knjiga pod naslovom *Katolička crkva, vjerske zajednice i hrvatski pravni sustav*. Već sam naslov implicira, a sadržaj knjige i potvrđuje, da je naglasak na odnosu Republike Hrvatske i Katoličke crkve, dok manji dio knjige obuhvaća ostale vjerske zajednice prisutne na tlu Republike Hrvatske. Navedeno autori razložno argumentiraju činjenicom da je Katolička crkva najdugovječnija vjerska zajednica prisutna na hrvatskom tlu, uz činjenicu da se većina Hrvata izjašnjava katoličkim vjernicima (prema popisu stanovništva iz 2011. godine 86,3% građana izjasnilo se katolicima). Jednako tako djelatnost pripadnika Katoličke crkve u Hrvatskoj kroz stoljeća odvijala se na gotovo svim razinama od društvene, političke, obrazovne, kulturne do znanstvene. Uzgred budi rečeno da je do druge polovice 19. stoljeća katolička vjera jedina priznata u Hrvatskom kraljevstvu, a tako je bilo od odluke Hrvatskog sabora iz 1604. godine. Nakon uvodnih napomena (13–21) autori knjigu započinju poglavljem »Pravni status Katoličke crkve i vjerskih zajednica na području Hrvatske« (23–29) u kojem donose kratak povijesni pregled statusa Katoličke crkve i vjerskih zajednica u Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, Kraljevini SHS, odnosno Jugoslaviji te u socijalističkoj Jugoslaviji. Referiraju se na zakonske odredbe vezane uz položaj vjerskih zajednica.

Treće poglavlje nosi naslov »Pravni status Katoličke crkve i vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj« (31–56), a započinje definiranjem ustavnog okvira RH (čl. 41 Ustava) i Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 2002. godine. Potom su prikazali Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda donesena 1950. godine u Vijeću Europe te njezine izravne odredbe poput slobode procjene države u uspostavljanju odnosa s vjerskim zajednicama, slobode udruživanja, pravo na pravičan postupak i djelotvoran pravni lijek u zahtjevima vjerskih udruga, neutralnost i nepristranost države u odnosu na različita mišljenja savjesti i vjeroispovijedi te zabrana diskriminacije i pitanje dopustivosti privilegija. Zatim autori pojašnjavaju pravni status vjerskih zajednica u hrvatskom pravu, koji poznaje pet tipova: međunarodni ugovor na nadzakonskoj razini sklopljen s Katoličkom crkvom, vjerske zajednice koje su potpisale posebne ugovore s državom, registrirane vjerske zajednice, neregistrirane vjerske zajednice koje imaju oblik vjerskih udruga i neregistrirane vjerske zajednice koje nemaju ni pravni oblik vjerskih udruga. Uz navedeno pojasnili su proces nastanka i registracije novih vjerskih zajednica.

Četvrto, ujedno najopsežnije poglavlje problematizira »Pravni status Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj« (57–196). Prvo su autori iznijeli podatke vezane uz nastanak i postupak sklapanja ugovora sa Svetom Stolicom preko Hrvatske biskupske konferencije i njezina Povjerenstva za odnose s državom te Državnog povjerenstva za odnose s vjerskim zajednicama. Zatim autori detaljno razlažu četiri međunarodna ugovora kojima je uređen pravni položaj Katoličke crkve u RH: Ugovor o pravnim pitanjima, Ugovor o gospodarskim pitanjima, Ugovor o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi RH i Ugovor o suradnji na području odgoja i kulture. Autori razjašnjavaju polazišta svih ugovora i analiziraju ih. Prvi ugovor donosi odredbe vezane uz odnos Crkve i države, crkvena imenovanja, kaznena djela klerika, crkvenu imovinu,

tisak. Drugi ugovor su autori prikazali kroz odredbe vezane uz povrat imovine, financijsku pomoć države, stav prema milostinji i njezinoj (ne)oporezivosti. Treći ugovor prikazuju kroz pojašnjenja vezana uz Vojni ordinarij i njegovu djelatnost, te četvrti kroz razjašnjenje položaja i prava vjeroučitelja te odnos prema vjerskim sadržajima na nacionalnoj televiziji. Izmjene svih četiriju ugovora moguće su isključivo temeljem dogovora obiju strana. Zanimljiv dio četvrtog poglavlja je prikaz prožimanja kanonskog prava i hrvatskog pravnog sustava kroz koju autori nedvojbeno dokazuju postojanje načela kanonskog prava u civilnom pravu. Slijedom navedenog dokazuju i kanonsko pravo kao izvor civilnog prava u hrvatskome pravnom sustavu još kroz *Corpus iuris hungarici*. Potom autori razmatraju neke probleme koji su proizašli iz četiriju navedenih ugovora. Prvo je pitanje sukladnosti s Ustavom četiriju ugovora sklopljenih sa Svetom Stolicom, a zatim ukazuju na postupke u slučaju nesuglasnosti dvaju pravnih sustava. Pažnju su posvetili i uvijek aktualnom pitanju financiranja Katoličke crkve i ostalih vjerskih zajednica. Valja napomenuti da je jednak model financiranja, onom Katoličke crkve, RH primijenila i na druge dvije najveće vjerske zajednice: Srpsku pravoslavnu crkvu i Islamsku zajednicu. Ujedno su se autori osvrnuli i na porezni status vjerskih zajednica u RH te utvrdili da su vjerske djelatnosti neoporezive, ali ako se vjerske zajednice bave gospodarskom djelatnošću, tada postoji obveza plaćanja poreza. Potom su obradili još nekoliko aktualnih pitanja – povrat imovine Crkvi, pitanje vjeronauka u javnim školama i predškolskim ustanovama, status vjeroučitelja u hrvatskom pravu (slučaj Travaš vs. Croatia), uvođenje neradne nedjelje, ustavnost sklapanja ženidbe na latinskom jeziku prema pretkoncilskom obredniku, koji je 2008. godine izjednačen s postkoncilskim, zaruke u kanonskom pravu i hrvatskom pravnom sustavu, pristup informacijama u smislu odgovora na pitanje potpada li Katolička crkva pod primjenu Zakona o pravu na pristup informacijama. Na kraju donose dva temeljna načina mirnog rješavanja sporova i izbjegavanja suđenja: nagodbu i arbitražu.

Peto je poglavlje posvećeno »Pravnom statusu vjerskih zajednica koje imaju potpisane ugovore s Republikom Hrvatskom« (197–202). Autori navode koja prava vjerske zajednice ostvaruju potpisivanjem ugovora te koje je uvjete potrebno zadovoljiti da bi ugovor bio potpisan (da je vjerska zajednica djelovala na dan 6. travnja 1941. i nastavila djelovati u kontinuitetu i da broj vjernika nije manji od šest tisuća ili da je povijesna vjerska zajednica europskog kulturnog kruga). RH danas ima osam takvih ugovora sklopljenih s 19 vjerskih zajednica.

Autori potom u šestom poglavlju razlažu »Pravni status registriranih vjerskih zajednica« (203–204), u sedmom »Pravni status neregistriranih vjerskih zajednica – udruga« (205–207) i u osmom »Pravni status neregistriranih vjerskih zajednica koje nemaju pravnu osobnost« (209). Deveto poglavlje posvećeno je operativnom tijelu Vlade RH – Komisiji za odnose s vjerskim zajednicama (211–213).

Knjiga završava »Zaključkom« (215) i iznimno vrijednim doprinosom »Prilozi«, koji sadrži zakone o potvrđivanju četiriju međunarodnih ugovora potpisanih sa Svetom Stolicom i iz njih proizašlih ugovora, sporazuma i protokola, primjerice o katoličkom vjeronauku, statusu vjeroučitelja, dušobrižništvu etc., Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, osam ugovora sklopljenih s drugim vjerskim zajednicama i RH, Pravilnik o ustroju i dje-

lovanju Vojnog ordinarija u Republici Hrvatskoj, odluke vezane uz Komisije za odnose s vjerskim zajednicama i *Regule iuris canonici*.

Posebna vrijednost knjige upravo su prijevodi na hrvatski jezik jedanaest regula iz Dekretala pape Grgura IX. i osamdeset i osam regula iz *Liber Sextus* pape Bonifacija VIII. kao i dijelova *Corpus iuris hungarici*, koje se primjenjuju u hrvatskoj sudskoj praksi, no bez navođenja izvora, što bi se ovim prijevodom moglo ispraviti. Time smatramo da ovdje prikazana knjiga zaslužuje pažnju šire javnosti, šire od one koju predmnijeva sveučilišni priručnik jer svojim sadržajem nadilazi sveučilišne udžbenike.

Ana Biočić